

Igor ĐUROVIĆ*

Napredak tehnike je omogućio osmatranje pojava na planeti Zemlji iz satelita, letilica, pomoću standardnih mjerenja na licu mjesta, ali i postavljanjem mnoštva malih senzora koji mogu da memorišu i prenose informacije o pojavama od interesa. Ovakve informacije dalje mogu da se koriste za ublažavanje posljedica vanrednih situacija, istraživanje pojava na Zemlji, aktivnosti koje mogu da umanje zdravstvene i ekološke probleme, kao i da doprinesu ekonomskom razvoju. Postoji mnoštvo servisa u ovom domenu i prirodna je potreba da ih treba povezati i uspostaviti sinergiju između njih u cilju formiranja novih skupova podataka, servisa i generalno novih mogućnosti.

Od Milenijumskog sastanka Ujedinjenih nacija, preko Svjetskog samita o održivom razvoju i sastanka grupe G8 iz 2003. godine, a na osnovu dotadašnjih rezultata i inicijativa, došlo se na ideju jednog globalnog sistema koji bi omogućio prikupljanje i diseminaciju svih informacija kroz jednu platformu, a ujedno i obezbijedio stvaranje novih mogućnosti i funkcionalnosti kroz sinergiju postojećih sistema. Ova ideja rezultuje nastanak GEOSS-a (globalnog sistema sistema za osmatranje Zemlje – Global Earth Observation System of Systems). Postoji devet oblasti u kojima GEOSS može da bude koristan: katastrofe, zdravlje, klima, energija, voda, vremenske prilike, ekosistem, poljoprivreda, biodiverzitet. Pored GEOSS-a, postoji i niz drugih inicijativa, kao što su INSPIRE (obaveza članica Evropske unije u cilju harmonizacije prostornih informacija), SEIS (objedinjeni informacioni sistem za podatke o čovjekovoj okolini), GMES (globalni monitoring sistem Evropske unije), itd.

Cilj naučnog skupa „*Važnost globalnih GEO inicijativa i crnogorski kapaciteti u ovoj oblasti*”, koji je održan u Crnogorskoj akademiji nauka i umjetnosti 17. X 2011. godine, bio je detaljno upoznavanje sa GEO inicijativama, kao i diskutovanje o istim, prije svega u cilju isticanja njihove važnosti u procesu pristupanja Evropskoj uniji, kao i ukazivanja na koristi koje Crna Gora kao država može imati pristupajući ovim inicijativa, te na koristi od implementacije direktiva i standarda po društvo u cjelini. Skup je organizovan u dvije sesije. U prvoj sesiji su razmatrane GEO inicijative i položaj zemalja našeg okruženja u njima. U prvom izlaganju predstavljene su najvažnije GEO inicijative, kao i projekat BalkanGEO.net čiji je cilj umreža-

* Univerzitet Crne Gore, Podgorica

vanje balkanskih institucija u jednu mrežu u okviru GEO zajednice. U drugom izlaganju predstavljen je BioSense centar Univerziteta u Novom Sadu, koji predstavlja dobar model uspješne multidisciplinarnе saradnje. Osim toga, data je i analiza institucija u GEO inicijativama na teritoriji Balkana. U trećem izlaganju predstavljen je program ekološkog monitoringa u Austriji, kojeg sprovodi Agencija za očuvanje čovjekove okoline Austrije, kao i položaj ovog programa u sklopu širih regionalnih i globalnih inicijativa. U četvrtom izlaganju demonstriran je razvoj kapaciteta u ovoj oblasti iz ugla Univerziteta Twente u Holandiji. Konačno, sesija je zaključena sa trenutnim izazovima u procesiranju radarskih signala koji čine važan dio GEO sistema.

Druga sesija je bila posvećena crnogorskim kapacitetima u ovoj oblasti kroz prezentacije sedam domaćih institucija. Sektor za vanredne situacije pri Ministarstvu unutrašnjih poslova i javne uprave se predstavio kroz Nacionalnu strategiju za vanredne situacije. Centar za ekotoksikološka ispitivanja je detaljno opisan kroz projekte i mjerenja koja se mogu vršiti u Centru, kao i kroz njegov ljudski potencijal. Naglasak u prezentaciji Hidrometeorološkog zavoda je bio na njegovim prognostičkim modelima i kapacitetima u ovoj oblasti. Impresivni rezultati i aktivnosti Seizmološkog zavoda su bili tema četvrte prezentacije u ovoj sesiji. Istorijat Geološkog zavoda, sa aktivnostima iz prethodnog perioda, kao i tekućim i planiranim aktivnostima je takođe prezentiran. Projekat GEPSUS, koji se realizuje u sklopu NATO projekta „Research for peace”, a u cilju modelovanja prirodnih i drugih pojava i fenomena sa potencijalno štetnim ili katastrofalnim posljedicama, je prezentiran u okviru narednog izlaganja. Da naša zemlja ima značajne kapacitete u GEO oblastima, te da postizemo značajan napredak, kako u zakonskom domenu, tako i u implementaciji i jačanju kapaciteta, potvrdila je prezentacija Uprave za nekretnine kojim je ovaj skup i okončan.

Jednodušna ocjena inostranih učesnika je da su kapaciteti naših institucija daleko veći nego što se moglo očekivati za jednu malu i relativno siromašnu državu.

Dva termina koja su provijavala kroz izlaganja učesnika, a koja su i osnovni motiv u GEO inicijativama, su integracije i sinergija. Organizacijom ovog skupa Crnogorska akademija nauka i umjetnosti je uradila značajan iskorak ka sinergiji i integraciji naših kapaciteta u ovoj oblasti.